

ELIZABETH HARROWER

De wachttorenen

Roman

Vertaald door Nicolette Hoekmeijer

L.J. Veen Klassiek
Amsterdam/Antwerpen

‘Nu jullie vader is heengegaan...’

Stella Vaizey zag de twee meisjes met een ruk opkijken, hun blik een en al concentratie, en even aarzelde ze. Wat waren het toch een pietluttent! Ze waren zo braaf, zo weinig avontuurlijk, zo optimistisch!

‘Dood,’ verbeterde ze zichzelf resoluut, met een zweem van venijn. ‘Nu jullie vader dood is, verhuizen wij met zijn drie-tjes naar Sydney.’

De wezenloze, ontvankelijke gezichten, de opengesperde ogen, keerden zich nu naar de hoofdonderwijzeres, juffrouw Lambert, die meewarig en instemmend knikte.

‘Zodra ik het huis heb verkocht en een appartement in de stad heb gevonden,’ vervolgde de moeder van de meisjes, terwijl ze onbewogen de veelbetekenende blikken registreerde, ‘zal ik juffrouw Lambert op de hoogte stellen.’

Vanuit de reusachtige eucalyptus voor het schoolplein liet een ekster of een klauwierkraai, of een andere zangvogel die ze in de stad nooit meer hoopte te horen, zijn zorgeloze, ongekend zuivere roep horen. (Iemand slaakte een zucht.) Wat dichterbij klonken de energieke geluiden van de tennisbanen, lachende mensen.

‘Kan ik u er niet toe bewegen er nog eens over na te denken, mevrouw Vaizey? Als we Laura deze laatste paar jaar hier zouden kunnen houden – Ze is een van de besten van de klas, moet u weten.’ Het meisje had gehoopt medicijnen te gaan studeren, in navolging van haar vader, al had ze ook wel eens laten doorschemeren desnoods operazangeres te willen wor-

den. Hoewel dergelijke ideeën vaak tamelijk lachwekkend en weinig realistisch leken, kon juffrouw Lambert niet ontkennen dat de wereld meerdere operazangeressen telde, en dat Laura niet alleen een mooie mezzosopraan in zich had, maar ook een talenknobbel. Helaas had haar arme vader – vijfenveertig jaar oud, jonger dan juffrouw Lambert zelf – op een avond een hartaanval gekregen achter het stuur, op weg naar een patiënt. En in zekere zin – vanuit het perspectief van een hoofdonderwijzeres – liep nu het leven van zijn dochter gevaar. (Dat van Clare natuurlijk ook, maar Clare was nog maar negen, in een minder cruciale fase van haar leven; op alle vriendelijke vragen wat ze later wilde worden zou zij vermoedelijk antwoorden dat ze het nog niet wist – dit in tegenstelling tot andere kinderen van haar leeftijd, die met een zelfverzekerdheid die juffrouw Lambert maar al te graag op het conto van de school mocht schrijven, antwoordden: ‘Fysiotherapeute, juffrouw Lambert.’ Of: ‘Debutante, juffrouw Lambert.’ Wat waren het toch een heerlijk kordate meisjes!)

‘Laura’s toekomst – Het zou echt een enorm verschil maken. Er zijn beurzen –’ mompelde juffrouw Lambert, die zich al pratende verhief, aangezien Stella Vaizey met een neerbuiwend sussende overtuiging mompelde: ‘De meisjes begrijpen het wel. Hun vader was een dromer.’

Op het moment dat mevrouw Vaizey een beroep deed op hun begrip keken haar dochters haar aarzelend en onderzoekend aan. Ze gaf zo weinig om hen dat het ontzag opriep. Hun vader had zo nu en dan geprobeerd hun moeder voor hen te vertalen: nu zag Laura zich genoodzaakt dat zelf te doen, voor haarzelf en voor Clare. Onlangs had ze nog uitgelegd: ‘Eigenlijk is mama heel lief, maar ze is onvoorspelbaar. Ze is anders omdat ze geen Australische is, denk ik. Wie in India geboren is, moet haast wel anders zijn.’

Clare liet zowel haar aandacht als haar vinger rusten op het blauwe lijntjesschrift waarin ze haar huiswerk maakte, en ze

sloeg haar heldergrijze ogen op naar haar zus. Na een vruchteloze poging dat gezicht te peilen, dat ingespannen naar een pasteltekening van prinses Elizabeth keek, zonken Clares ogen weer weg in de inktzwarte vraagstukken van treinen die met negentig, honderd en honderdvijfentwintig kilometer per uur heen en weer reden tussen drie steden die ver uit elkaar lagen.

‘Ja,’ herhaalde Laura, terwijl ze met een frons naar de prinses keek.

‘Mmm.’ Clares instemming had de kregelige, afwerende toon van iemand die geen gehoor wilde geven aan de wekker, maar ergens was ze ook blij om te horen: *lief, onvoorspelbaar, in India geboren.*

Maar nu, nog maar tien dagen geleden, was hun vader, van wie ze hadden gedacht dat hij net zo lang zou meegaan als de zon, onbetrouwbaarder gebleken dan wie ook. Mevrouw Vaisey was het hun komen vertellen en was vervolgens weer vertrokken. Hun vriendinnen waren afgedropen en stonden aan de andere kant van de gang te fluisteren, met een blik die het midden hield tussen vals en meelevend, alsof de meisjes Vaisey de regels van een geheim genootschap hadden geschonden. Juffrouw Lambert en de andere leraressen waren aardig, maar zowel hun machteloosheid in de gegeven situatie als de gapende kloof tussen de zussen en deze vormelijk vriendelijke, vertrouwde mensen, werd pijnlijk duidelijk op het moment dat hun moeder juffrouw Lambert een hand gaf, de meisjes een kus gaf en ze het schoolgebouw verliet. In de verte doemde heel traag het besef op: het was niet meer geweest dan een zakelijke transactie. Zij waren slechts geld en woorden en bedragen op een factuur.

Tijdens hun laatste dagen op hun school keken de zussen elkaar vaak strak aan, in opperste verbazing dat hun wereld er plots zo anders uitzag. Ze waren op geen enkele manier voorbereid geweest op de dood, of op het abrupte verbreken van vriendschappen waarvan ze hadden gedacht dat ze voor eeu-

wig waren, zoals die met Sheila en Rose, of op het feit dat ze (naar hun gevoel) volkomen waren overgeleverd aan hun moeder, die ze eigenlijk nauwelijks kenden. Ankerpunten als juffrouw Lambert en de school waren kennelijk even onbestendig als de ziellose zandsculpturen die ze een keer op het strand van Sydney hadden gezien en die mensen moesten verbeelden.

Laura's vader – haar vader – kon kennelijk net zo makkelijk verdwijnen als alle papiertjes waar ze 'Dokter Laura Vaizey' op had geschreven. Aan de ontwikkeling die je op school doormaakte, en die iedereen de gewoonste zaak van de wereld leek te vinden – aanvankelijk een 'kleintje' en uiteindelijk een veel ouder iemand die ongekend hard had gewerkt en een ongehooflijk moeilijk examen had gehaald – viel duidelijk níét te tornen.

Laura had boeken gelezen. In bijna al die boeken – met uitzondering van een paar aangrijpende verhalen die in een andere tijd speelden, met personages en situaties die krankzinnig ver van haar af stonden – liep het uiteindelijk goed af met de jonge heldin. Hoewel de plannen van de jonge heldin in duigen vielen en haar situatie uitzichtloos was, bleek er uiteindelijk altijd sprake te zijn geweest van een geweldig misverstand. Waarop het meisje en haar dierbare zich, lachend en wel, naar een kleurrijke toekomst spoedden. Was zij niet ook een jonge heldin? De andere tragische verhalen (de klassiekers van juffrouw Lambert) waren ook mooi, natuurlijk, maar ze hadden weinig van doen met de realiteit. Wat de Vaizeys was overkomen kon dan ook geen tragedie zijn; het was voornamelijk verbijsterend, en de toekomst was plots duister en onvoorstelbaar. Het was vreemd om niet verder vooruit te kijken dan de ochtend, de middag of de avond, waarbij de volgende dag, of de volgende week, een vacuüm was zonder enige contouren; en het volgende jaar, of nog weer vijf jaar later, leek een moment dat zich voorbij de rand van de aarde be-

vond. Het voelde alsof ze een heel wezenlijk plezier was kwijtgeraakt, of zelfs een deel van haarzelf – alsof ze het ergens had neergelegd maar niet meer wist waar. Er was niets meer om van te dromen!

Clare had minder moeite met het afscheid van school, omdat zij altijd al het gevoel had gehad dat ze erheen was gestuurd bij wijze van straf, of domweg omdat haar ouders van haar af wilden. Lang geleden had ze haar ouders 's nachts horen ruziën. Ze hadden dingen gezegd die ze was vergeten, maar die wél betekenden wat ze had gedacht dat ze betekenden, wat ze zich herinnerde dat ze betekenden. Laura en zij waren niet gewent. School was een plek waar ze voorgoed konden verdwijnen.

Ook had niemand, in al die jaren dat ze nu op school zat, de moeite genomen uit te leggen welk doel ze met zijn allen nastreefden. Ergens anders zouden de doelen wellicht duidelijker zijn geformuleerd, zou het begin van de verhalen zijn verteld – misschien zelfs wel de eigenlijke reden dat ze zich daar bevond.

‘Zo juffertje, ik wil dat Clare en jij het vanaf morgen van me overnemen.’ Stella Vaizey leunde tegen het hoofdeinde van haar bed en stak in een laatste gebaar van overgave een ranke, beringde en gemanicuurde hand uit. Met twee kussens in haar rug rookte ze een Abdulla-sigaret en keek met een toegeeflijke blik naar Clare, die op het krukje van de kaptafel zat, haar ellebogen op haar knieën, haar haren in twee vlechten, waarvan bij de ene de marineblauwe strik had losgelaten; en ze keek naar Laura, die helemaal bij het raam stond en met snelle, schichtige oogbewegingen de onbekende slaapkamer en de meubels in zich opnam. Laura vond het vreselijk, dat ‘juffertje’. Het was niet vriendelijk bedoeld.

‘Voor jou is alles geregeld op de secretaresseopleiding; Clare is ingeschreven op haar nieuwe school, en beide zijn op

loopafstand. Je weet waar de winkels zijn, en het strand is aan de voet van de helling, dus jullie hebben niets te klagen, is het wel?’

Ze werden gewoon van haar lijstje geschrappt!

‘Nu dat allemaal is geregeld, verwacht ik dat jullie ook enige verantwoordelijkheid nemen. Ik ben héél erg moe. Ik heb een drukke en zware tijd achter de rug met die klungelige notaris die alles in het honderd heeft laten lopen, en met de verkoop van het huis. Het was een ongekennde –’ Haar ogen vulden zich met tranen. Ze niesde, en nog een keer, gevolgd door een theatraal gekreun, alsof ze wilde zeggen: ‘Zo! Nu zien jullie met eigen ogen hoe moeilijk ik het heb.’

Stella Vaizey was een bijzonder aantrekkelijke vrouw. Haar stevige, gave huid bruinde snel; ze had een fijn gezicht met brede jukbeenderen; ze had zware wenkbrauwen, sierlijk en mooi regelmatig; ze had een prachtige mond en een zachte blik in haar ogen, die van paarsgrijs konden veranderen in geelbruin, op een manier die veel mensen fascineerde. Het zwoele Indiase en de sierlijke bewegingen, een combinatie die je bij lang niet alle afstammelingen van Britse legerofficieren aantreft, had ettelijke jonge mannen weten te boeien en te bekoren, mannen die geen van allen bekendstonden om hun onderscheidende vermogen: David Vaizey was een van hen geweest. Ook nu was duidelijk, ook voor de meisjes, dat Stella Vaizey in de wieg was gelegd voor gerieflijker omstandigheden dan deze.

‘Arme mama!’ In de keuken deed Clare met die woorden het onderwerp af, haar toon eerder plichtmatig dan gemeend, en ze wipte op de achterste poten van haar witgeverfde stoel.

‘We stellen een rooster op en we maken lijstjes. Je zult moeten helpen!’ Laura was zelf danig onder de indruk van het gezag dat ze uitstraalde. Maar op een bepaalde manier was het niet meer dan een grap. Zelfs de ferme aanspraak die ze op Clare deed ging gepaard met een samenzweerderige twinke-

ling in haar ogen. Desondanks had ze het gevoel dat ze een ander was.

‘Natúúrlijk. Natúúrlijk help ik,’ sputterde Clare, haar levendige, onderzoekende blik gericht op het spelletje dat ze zouden gaan spelen. Door een bruuske beweging viel ze met stoel en al om en sloeg plat tegen de vloer, waar ze happend naar adem op haar achterhoofd een fikse bult voelde opkomen.

‘O, kijk uit!’ fluisterde Laura giechelend, terwijl hun moeder vanuit de slaapkamer riep: ‘Wat gebeurt er in ’s hemelsnaam?’

Ze giechelden ingehouden terwijl Clare overeind kwam en hun moeder foeterde dat de meisjes geen enkele rekening met haar hielden, met al die herrie. Ze konden niet meer ophouden met giechelen – nu ze eenmaal waren begonnen – omdat ze zich opgelaten voelden vanwege hun vader, die ze eigenlijk ook niet zo heel goed hadden gekend; omdat dit de eerste dag was in hun nieuwe huis, een gemeubileerd appartement in een onbekende buitenwijk – Manly, een buitenwijk van een grote stad, Sydney – en omdat ze de volgende dag helemaal alleen naar een onbekende school moesten lopen.

Ze lachten en ze moesten gaan zitten; ze bleven lachen, ze beten in hun hand, sloegen hun armen om hun middel, en net wanneer ze tot bedaren leken te komen staken ze elkaar weer aan. Ze lachten totdat er geen lach meer restte in hun lijf, en vrijwel op datzelfde moment voelden ze zich uitgeput. Ze roken de frisse en onbekende geuren van het appartement – nieuwe verf, lege kasten – en ze voelden de tochtstromen van zilte lucht die de loszittende ramen deden rammelen.

‘Ze zal morgen of overmorgen wel uit bed komen.’ Clare rilde en gaapte. Ze stond op om naar bed te gaan, wankelde ineens op haar benen en begon weer te lachen. En terwijl ze lachte voelde ze een vreemde, stille paniek opkruipen. Ze dacht, met een haast heldere rechtlijnigheid: ik wil naar huis. Ze kon geen kant op. Ze wilde naar huis. Laura deed de ach-

terdeur op slot en haar armen leken slap en bleek. Laura wist niet meer dan zij.

School, leraressen, vriendinnen; allemaal hadden ze hen afgedankt. Hun vader was er niet meer. Ik wil naar huis, dacht Clare nogmaals, koppig, terwijl ze in gedachten tegen het besef op liep dat er eigenlijk nergens een plek was waar ze naartoe kon. Gevangen, onveilig, kil – Er was niemand die ze kon vertrouwen. Het was allemaal zo oneerlijk! Ze gaf een trap tegen de stoel die haar had doen vallen.

‘Hoe was het op school?’ Met zorg spoelde Laura de karbonaadjes af die met ingehouden venijn van het vleesrooster op het linoleum waren gegleden.

‘Ging wel. Eén meisje zei dat ik bekakt ben. Ik heb gezegd dat het door de spraaklessen van juffrouw Carroll komt. Hoe was het bij jou op school?’ Ze legde bestek op het dienblad voor hun moeder.

‘Ging wel.’ Laura was een aantal dingen aan de weet gekomen die niets van doen hadden met steno of typen. Zo was het sneu, echt heel sneu, als je geen vriendje had; het was geen gezicht om vlechten te hebben en om je niet op te maken; het was raar om geen vader te hebben terwijl je moeder toch niet hoefde te werken; het was het toppunt van saaiheid als een jonge vrouw niet kon meepraten over filmsterren en langspeelplaten van populaire zangers en zangeressen. ‘Ik hoop dat ik ze leuk ga vinden. Als ik ze wat beter ken.’

Aan de ene kant van de eetkamertafel deed Laura haar steno-oefeningen, aan de andere kant zat Clare over een atlas gebogen.

‘Hoe lang,’ zei ze, terwijl ze haar blik over de gekleurde wereld liet glijden, ‘hoe lang denk je dat mama in bed blijft liggen? Want het duurt nu al weken. Volgens mij is ze helemaal niet zo ziek.’ Clare keek in de richting van de keuken, waar de

vuile vaat in treurige stapels op het aanrecht stond; met haar vuisten duwde ze haar wangen naar boven en loenste.

Laura liet het mesje waarmee ze haar potlood sleep even rusten. ‘Het zijn haar zenuwen,’ zei ze trouwhartig, waarna ze haar jongere zus recht in de ogen keek en vervolgens haar blik neersloeg. Het was belangrijk om in ieder geval het gevoel te hebben dat je je moeder kon vertrouwen. Zij, Laura, was zeven jaar ouder dan Clare, dus het was aan haar –

‘Maar waarom,’ zei Clare bedrukt, nadat ze een paar tellen had nagedacht over de mogelijkheid dat hun moeder last zou hebben van zenuwen, ‘waarom mogen wij dan geen leuke dingen doen?’

‘We zijn zondag gaan zwemmen en volgende week zaterdag mogen we naar de matinee.’ Laura drukte de scherpe punt van haar potlood tegen het papier en hij brak af.

‘Ja, maar je snapt wel wat ik bedoel. Dat zijn wij twee. Waarom mogen we nooit iets afspreken met andere meisjes?’

‘Omdat ze graag wil weten waar we zijn, en met wie we omgaan, en –’ Laura keek weer op van het potlood dat ze aan het slijpen was ‘– we kunnen hier niemand uitnodigen omdat ons huis van meneer en mevrouw Kirby van beneden is, en die zouden ons vragen om te vertrekken als jij vijftig lawaaiërige vriendinnetjes mee naar huis nam.’

Clare haalde even haar schouders op en trok een gezicht naar de wereldkaart. ‘Het oude India!’

‘Bovendien, wanneer zouden we daar tijd voor hebben?’ zei Laura, een vraag die geen antwoord behoeft.

Ze hadden zelden tijd. De middag vergeleed in de avond terwijl er tomaten en appels werden gekocht, aardappels werden geschild, badkamer- en keukenvloeren werden geboend, eten werd gekookt, huiswerk werd gemaakt; op zaterdag moesten er boodschappen worden gedaan, vloeren worden gezogen, bergen wasgoed worden gewassen en opgehangen; op zondag moest er worden gestreken, nog meer worden ge-

kookt en huiswerk worden gemaakt. Al werd er ook gezwommen, nu het inmiddels lekker warm was.

Ze had de vraag gesteld en zonder enig blijk van wrok berustte Clare in het onuitgesproken antwoord. Hun rommelige huishouden nam tijd in beslag, maar het was weer eens wat anders. Er was geen ouderlijk toezicht. Laura kon elke dag haar mooie stem oefenen en ze zat tijden uit het raam te kijken, naar de drie reusachtige bomen met de rode pluimen en de verstrengelde takken, aan de andere kant van het cricketveld. Clare vond het leuk om van de trapleuning naar beneden te roetsjen. Ze hield van rennen, lezen, zwemmen en zingen.

Ze renden over de steile heuvel, langs appartementengebouwen van twee of drie verdiepingen, net als het gebouw waarin zij woonden, langs de kerk van grijze steen, die tegen de helling was gebouwd. Ze bleven staan om op adem te komen, renden weer verder, wachtten op het verkeer en renden verder, waarbij hun lange vlechten tegen hun rug klaptten en weer opveerden, en zo kwamen ze uiteindelijk bij de boulevard, de halvemaan van dennen en fijn, gelig zand, waarachter zich nog slechts de Stille Oceaan bevond. Wanneer ze het verder allemaal niet meer zo goed wisten, wisten ze nog altijd dat dit een grens was. Een grens die hun de adem benam. Ze bleven abrupt staan en staarden lange tijd naar het water voordat ze het, in zekere zin, opgaven en wegkeken, en met stijve knieën de treden naar het strand afdaalden.

‘Heb je eraan gedacht de boeken te ruilen, Laura?’

Stella Vaizey lag op haar sofa van donkerblauw katoenfluweel die onder het raam stond. Met een klein borsteltje bracht ze haar wenkbrauwen in model en bekeek het resultaat in het rechthoekige spiegeltje uit haar handtas.

‘Ja, ik heb er van allebei twee meegenomen. Geen idee wat het voor boeken zijn.’

Op verzoek van haar moeder was ze lid geworden van de

buurtbibliotheek en ze ging systematisch alle planken af. Mevrouw Vaizey deed meestal niet veel meer dan wat bladeren in de romans en de zouteloze reisverhalen die Laura meenam, maar het huis was vele uren in stilte gedompeld terwijl haar dochters, weggekropen in hun eigen holletje van hoge rugleuningen en kussens, of ergens tussen het stenen washok en de aanpalende schutting, zich met zo'n gretigheid op de gedrukte bladzijden stortten dat de woorden alleen stand wisten te houden doordat ze zo'n wonderbaarlijke kracht bezaten.

'Ik ben vanmiddag naar de stad geweest. Een paar van papa's oude vrienden hadden gebeld.'

Laura nam plaats op de kruk, leunde naar voren om de woorden in te drinken. 'Wie? Wat zeiden ze? Konden ze zich ons nog herinneren?'

Het verbaasde haar niet, zoals de eerste keer wel het geval was geweest, dat haar moeder de stad in was gegaan. Als de vroege zomer zich deed gelden met ochtenden van een ongekende helderheid, zangerig en stralend onbewolkt, liep ze loom het licht in. Ze kuisde wat, keek etalages en ging ergens koffie drinken. Ze liet haar haar doen en ontving bezoekers van buiten de stad. Ze vlijde zich in een van de verbleekte canvas ligstoelen, met uitzicht op zee, ze las wat de astrologen haar voorspelden voor de week die volgde en ze schreef brieven aan haar broer Edward in India, en aan andere verre familie in Somerset. Maar wat nog belangrijker was: ze speelde inmiddels zo'n drie tot vier keer per week bridge met een groepje vrouwen, bij mevrouw Casson, die in het appartement onder hen woonde.

Stella Vaizey sterkte langzaam aan. Ze leefde niet mét haar dochters, maar bij haar dochters in huis. Ze liet zich verzorgen, apathisch, afstandelijk. Ze kon zonder problemen de deur uit gaan, want zonder dat erover was gesproken, was de meisjes duidelijk geworden dat iemand die zo klein van stuk was niet tot lichamelijke arbeid in staat was. Zij waren Austra-

liërs, stervelingen van gemiddelde lengte, ze ontbeerden de fragiele bouw en de exotische achtergrond van hun moeder. Het was volkomen logisch dat zij het vuur uit hun sloffen liepen, dat zij hun schenen en heupen stootten, in hun vingers sneden en wallen onder hun ogen kregen in al hun verwoede pogingen zowel voor haar als voor zichzelf te zorgen.

Afgezien van haar kaartvriendinnen kende mevrouw Vaizey niemand in Sydney. De oom die ze als excuus had aangevend om naar Australië te gaan, en in wiens huis ze David Vaizey had leren kennen, was overleden. Davids zus was getrouwd en woonde in Canada. Davids vader, inmiddels een oude man, die ze nooit had ontmoet, woonde met zijn tweede vrouw ergens in het noorden van Queensland. Het leek onwaarschijnlijk dat zich uit een van die hoeken een oplossing zou aandienen voor haar toekomst, maar evengoed –

‘Een dezer dagen zal er iets moois gebeuren, echt iets moois,’ hield ze zichzelf voor, hardop tegen Clare pratend.

Zou het? Clare zag hoe haar moeder een lucifer afstreek aan het doosje, en haar sigaret aanstak. Gebiologeerd, met haast liefdevolle aandacht, keek Clare naar de kringelende sigarettenrook. Ze kende haar moeder, maar toch, er stond iets moois te gebeuren. Haar moeder had het gezegd.

‘Wie zal het zeggen. Misschien open ik wel een cadeauwinkel op de boulevard of op de Corso, met het beetje geld dat papa me heeft nagelaten. Of misschien iets met bloemen –?’

Ze keerde haar gezicht naar de spiegel die nooit ver weg was en keek aandachtig naar haar gladde, gave evenbeeld. Dat moest toch een bedoeling hebben? Zo zorgvuldig vormgegeven. Zelfs haar haar, dik en glanzend, en geknipt in een model dat mevrouw Lowe van even verderop aan een ‘Egyptisch beeld’ deed denken, leek zo bedoeld. Een rijke echtgenoot, natuurlijk, wat lag er meer voor de hand?

‘Ja, een cadeauwinkel!’ viel Laura haar ernstig bij. ‘Of iets met bloemen.’

Zij en Clare waren warmgelopen voor tientallen van dergelijke dromerige ideeën die hun moeder in het verleden had geopperd, ze hadden oprecht enthousiaste en bemoedigende woorden geuit. Helaas draaiden haar voornemen en hun bemoediging er vrijwel altijd op uit dat het idee een stille dood stierf. Maar toch –

Laura mocht door, na wat op de secretaresseopleiding voor een examen doorging, en ze kreeg een aanbeveling mee van meneer Sparks, het schoolhoofd, een man met een zwarte snor.

‘Je bent onze beste leerling, Laura, voor jou liggen de banen voor het oprapen, maar ik begrijp dat je moeder graag ziet dat je iets in de buurt zoekt. In het centrum zou je meer kunnen verdienen.’ Jim Sparks, die er met zijn vijfendertig jaar toe was veroordeeld om zijn eigen hulpbehoevende moeder te verzorgen, trok vragend zijn snor op.

‘Het is vanwege de reistijd. Ik moet helpen in huis.’

‘O, nou ja. In dat geval is de keuze beperkt.’ Hij liet zijn bleke vingers met een draaiende beweging door de kaartenbak gaan. ‘Shaws verpakkingsmaterialen. In het begin verdien je niet al te veel. Zaterdag vrij.’

Laura liet nog diezelfde middag haar lichtbruine, door de zon gebleekte vlechten afknippen, en haar haren golfdend losjes over haar schouders. Met verschrikte blauwe ogen keek ze naar haar nieuwe gezicht. Ze voelde iets wat ze maar moeilijk kon plaatsen. Ze speelde met de gedachte dat het te wijten was aan het gemis van haar haren, die ze nooit eerder had laten knippen. Maar wat er feitelijk speelde was de realiteit, die haar hart deed omkeren, in de klank van die paar woorden.

Shaws verpakkingsmaterialen. Dokter Laura Vaizey – Laura Vaizey in het Royal Opera House –

Ze voelde zich als iemand die manmoedig alle voorbereidingen heeft doorstaan voor een operatie die haar vrijwel ze-

ker het leven zal kosten, en die haar hart voelt krimpen op het moment dat ze de anesthesist zijn operatiemasker naar beneden ziet schuiven, omdat dan het verschrikkelijke besef daagt dat deze fatale ingreep echt zal gaan plaatsvinden, onafwendbaar: zelfs luidkeels tegenspartelen zal niet meer baten.

‘Nou ja, als dat de baan is die meneer Sparks voor je op het oog heeft –’ Haar moeder nam zijn besluit voor kennisgeving aan en ging verder met haar brief aan Edward. In plaats van gewoon te verdwijnen, zoals verwacht, bleef Laura staan. Haar stille aanwezigheid deed mevrouw Vaizey opkijken, en hoewel ze licht geïrriteerd was voelde ze zich genoopt te zeggen: ‘Je zult zien dat zich binnenkort iets moois aandient!’

Behoedzaam wreef ze met haar linkerhand over haar kaak. ‘Ik ben toch niet door een mug gestoken, hè! – Ach, had je vader maar – Hoe dan ook, je ben een geboren huisvrouw. En je hebt een opmerkelijk gezichtje, mooie ogen, gave tanden en een ranke taille. Jij –’ ze wreef met een zorgelijke blik over haar wang ‘– komt vast wel iemand tegen –’ Ze viel weer stil. Laura liep langzaam de kamer uit.

Meneer Shaw van Shaws verpakkingsmaterialen was een donkere, gedrongen man van vierenveertig, hoewel hij eerder vijftig leek. Hij was niet veel langer dan Laura op haar zes centimeter hoge hakken. Meestal droeg hij een bruin pak, met het jasje open, en zijn donkerbruine hoed stond zwierig op zijn dikke, donkere hardos. Zwarte, onregelmatige wenkbrauwen boven uitzonderlijk donkere ogen met grote irissen en nauwelijks oogwit. ’s Middags, rond een uur of vier, verschenen de eerste stoppels op zijn wangen. Hij was net een zeerover, en mensen die nog nooit een Turk of een Pers hadden gezien meenden dat hij sterk deed denken aan zo’n exotische buitenlander.

Het merendeel van de tijd was hij op pad, om materiaal te halen of bestellingen af te leveren. Wanneer hij op de fabriek was ging zijn aandacht met de starre onveranderlijkheid van

een betrekkelijk eenvoudige machine van het ene voorwerp naar het andere – een grootboek, een kasboek, een doos met daarin kleinere doosjes. Hij zei maar weinig, en als hij iets zei betrof het steevast datgene wat op dat moment zijn aandacht had. Hij had een raspende, hese stem, alsof hij voortdurend zijn keel schor had geschreeuwd. Aangezien hij de gewoonte had dingen te zeggen zonder duidelijk te maken tegen wie van zijn personeelsleden hij het had (door diegene bijvoorbeeld aan te kijken) en aangezien hij de neiging had binnensmonds te praten, werd hem geregeld gevraagd zijn opmerkingen te herhalen. Zo nu en dan leek dat hem te irriteren, maar over het algemeen leek hij zich nauwelijks bewust van de mensen om hem heen.

In de fabriek, die uit één ruimte bestond, zaten vijf meisjes aan een lange werktafel die onder een rij ramen stond; op de bakstenen muur waarop ze uitkeken, door de groezelige ramen heen, stond, in groene letters tegen een gele achtergrond: VOOR TRIxie-THEE BLIJF JE THUIS!

Elk meisje had aan haar rechterkant een stapel cellofaantjes liggen, gevouwen en met een guillotine in een robuust kruis gesneden. Vier streken bindmiddel en een paar tellen druk uitoefenen en je had een doosje. Elke dag opnieuw werden er hele torens van dergelijke kleurloze blokjes gemaakt; de meisjes staken elkaar naar de kroon met wie het meeste kon verdienen.

Shaw had voornamelijk bloemisten als klant, al kreeg hij de laatste tijd ook flinke orders van juweliers en warenhuizen. De radio stond de hele dag aan. De meisjes werkten hard en zongen met omfioerste stem.

Na een paar uur de kat uit de boom te hebben gekeken hadden ze, terloops, wat vriendelijke opmerkingen gemaakt tegen de nieuwe secretaresse die zat te tikken aan haar bureautje, even verderop tegen de muur. Ze hadden oprecht te doen met iemand die moest stenograferen en bedragen moest optellen. Al helemaal omdat zij meer geld verdienden terwijl ze niet

meer uren maakten. Ja, ze waren haar gunstig gezind.

‘Hoe gaat het, Laurie? Wat moet je vanmiddag allemaal doen?’ Ze wierpen steelse blikken op het vel papier in haar schrijfmachine, op haar aantekeningen, ze legden een warme hand op haar schouder. Ze namen even de tijd om te pauzeren, grapjes te maken, haar een beetje te plagen, goedmoedig minzaam, gehuld in een geur van poeder, ingemaakte ui en vloeibare gom.

Op haar vierde dag in de fabriek slaakte Laura een gil toen ze twee grote ratten zag die haar kant op kwamen trippelen, langs de plint aan de voeten van de meisjes.

Aileen en Greta, de oudste meisjes, hingen slap van de lach over hun doosjes. ‘Dat zijn onze huisdieren! Schattig, toch? Ze krijgen onze kruimels! Ze doen je niks, hoor! Ze zijn banger voor jou dan andersom.’

De jongere meisjes, Shirley, Diane en Bernadette, riepen in koor: ‘Zij zijn ook als de dood, hoor, Laurie. Ze nemen je bij de neus. Het zijn grote viezeriken! – De ratten, we bedoelen de ratten!’ riepen ze, hun stem en gezicht verwrongen door het gegiechel toen de oudere meisjes hun een draai om de oren dreigden te geven.

Toen meneer Shaw om drie uur die middag terugkeerde op de fabriek, trof hij een blikje gif aan op zijn bureau. Hij las het etiket, hield het blikje peinzend ondersteboven, sloeg toen zijn ogen op naar Laura – naar haar idee voor de allereerste keer ooit.

‘Wat is dit? Waar komt dit vandaan?’ Zijn stem was zwaar en loom.

Laura zei dat zij het had gekocht, en waarom.

Meneer Shaw lachte, op een nogal merkwaardige manier. Hij had iets – guitigs, vond Laura, en hij lachte als een pantomimespeler, als de Dame Madame Butterfly, alsof hij naar zichzelf luisterde.

Laura voelde dat ze van kleur verschoot, maar ze glimlach-

te beleefd en vroeg, haast ineenkrimpend bij de gedachte, of zij het gif mocht strooien.

‘Nou, nou!’ Schrikbarend plotseling hield meneer Shaw op met lachen en hij keek Laura aan met een zeer ernstige frons, alsof ze abrupt op een ander onderwerp was overgestapt, alsof ze hem had gevraagd afstand te doen van al zijn bezittingen. Ze had het gevoel dat ze hem om een geweldige gunst had gevraagd, wat haar vervulde van schaamte. In zekere zin waren het zijn ratten.

Haar zenuwen speelden op; ze begreep ook níets. Meneer Shaw zag haar wankelen en hij lachte weer, op een manier die geruststellend was bedoeld, maar dat niet helemaal was.

‘Goed dan!’ stapte hij grootmoedig over al zijn bedenkingen heen. ‘Weg met die ratten! En ik strooi het zelf wel.’ Dat kind had háár geld aangesproken om af te rekenen met zijn ratten. Dat gegeven liet hem niet los. Nee, het liet hem niet onverschillig. ‘Doe maar geen moeite,’ voegde hij eraan toe.

Vanaf dat moment voelde Laura een onbestemde loyaliteit jegens deze man. Op de een of andere manier was ze hem iets verplicht.

Mevrouw Vaizey zat in de zon op het kleine balkonnetje aan de achterkant van hun appartement. Uit de stortkoker die naar de vuilverbrandingsoven voerde kwam een lichte, onaangename geur van verbrand papier. Geërgerd keek ze naar de blauwe lucht, naar de rode bakstenen muren van de gebouwen die identiek waren aan het gebouw waarin ze zelf woonde, naar de waslijn van de burens met daaraan twee gestreepte pyjamabroeken, die door de wind tot leven werden gewekt en samen de horlepiep dansten.

Ze schreef haar broer, Edward: ‘Er zal binnenkort iets moeten gebeuren. Zo kan het niet doorgaan. Alles wat ik heb, is thuis in Engeland. Een leven in deze buitenwijk is ondenkbaar. De meisjes zitten er niet mee. Het zijn vaderskindjes.’

De vaderskindjes baanden zich een weg tussen de mensen door die op zaterdagochtend inkopen deden, waarbij hun boodschappenlijstje steeds tegen iemand aan klapte. Ze wurmden zich naar binnen bij de slager, stonden tussen damesruggen en runderkarkassen, en wachtten.

Clare straalde toen ze weer naar buiten kwamen. ‘Laura. Dat meisje in die blauwe korte broek. Ze lachte naar me. Laura. Ze zag er aardig uit. Ik dacht dat ze iets tegen me zou zeggen. Laura? Ik zou willen –’

Laura liet haar blik over haar boodschappenlijstje gaan. Ze keek om zich heen, op zoek naar Clare. ‘Waar was je?’

‘Hier. Ik zei net dat –’

Niemand luisterde naar haar. Ze kon net zo goed geen stem hebben. Samen liepen ze verder. Clares gave gezicht had een kleur en door de warmte van de dag was het klam als een bladderrijke plant. Ook nu weer liep het over van uitbundigheid, nieuwtjes, enthousiasme. ‘Laura! Laura! Moet je horen. Daarnet, bij de melkboer, stond een man die precies op papa lijkt. Hij zag ons ook. Misschien had hij wel iets gezegd als we niet zo snel weg waren gegaan.’

Laura klakte afkeurend met haar tong terwijl ze tussen de tragere voetgangers door slalomde.

‘Waarschijnlijk wilde hij zeggen dat je hem niet zo moest aanstaren. Dat doe je voortdurend.’

‘Nee, dat was het niet. Dat deed ik niet,’ beet Clare van zich af en ze liep een paar tellen met haar blik strak naar de grond. Ze wist ook wel dat Laura gelijk had – ze staaarde mensen niet echt aan, maar ze was met hen begaan. Begaan.

‘We hebben alles.’ Laura keek naar het zebrapad even verderop in de drukke straat die naar huis voerde, wierp toen een blik op haar jongere zus, met de stevige vlechten die op haar schouders lagen. Onverklaarbaar kwaad zei ze: ‘Je kunt niet zomaar op straat iemand aanspreken, Clare.’

‘Waarom niet? Wat gebeurt er dan?’